

11.HAFTA

AIT181 ve AIT281

ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILÂP TARİHİ I

KBUZEM

Karabük Üniversitesi

Uzaktan Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi

11. Haftanın Konuları (İçerik)

1. Sevr Antlaşması (10 Ağustos 1920)

İtilaf Devletleri, I. Dünya Savaşı sonucunda bu antlaşmayı imzalamayı düşündüler; ancak Osmanlı topraklarını kendi aralarında nasıl paylaşacaklarına karar veremedikleri için zaman kazanmak için Mondros Ateşkes Antlaşmasını imzaladılar. Ancak Anadolu'daki direniş hareketinin ciddileştiğini görünce antlaşma sürecini hızlandırdılar.

Güney Cephesinde Türk halk direnişi karşısında ciddi şekilde başarısızlıklar gösteren Fransızlar, Ankara'ya bir heyet göndererek 20 günlük bir mütareke yapmak istediler. Sonunda mütareke şartları tamamen gerçekleşmese de düşmanın birliğini bozma açısından önemli bir gelişme idi. Bu gelişmeler karşısında İngilizler Fransızlar'ın Ankara ile temasa geçmesinden rahatsız oldu. Osmanlı ile yapılacak arışın Anadolu'da filizlenmeye başlayan ulusal direnişi yok edeceğini düşünüyorlardı. Bu düşüncelerle Osmanlı hükümeti barış konferansına davet edildi. Bu girişimi etkisizleştirmek amacıyla Mustafa Kemal 30 Mayıs 1920 günü TBMM hükümetinin kurulduğunu bütün Avrupa devletlerinin dışişlerine bildirdi. Böylece Türk Milleti adına Ankara hükümetinin tek yetkili organ olduğunu onlara hatırlatıyordu.

19 Nisan tarihinde İtalya'nın San Remo kentinde toplanan barış konferansı daha sonra Paris'te devam etti. Osmanlı delegeleri konferansa davet edildikleri halde söz hakkı verilmedi. Alınan kararlar Osmanlı başdelegesi Tefvik Paşa'ya bildirildi. Tefvik Paşa bu kararları kabul edilemez olduğuna dair düşünceleriyle birlikte Osmanlı hükümetine iletti. Kararları duyan İstanbul'daki Türkler 21 Mayıs tarihinde mitingler yaptılar ve bu durumu protesto ettiler.

Esasen antlaşmanın hükümleri, konferansın görevlendirdiği Tahkik komisyonu raporuna, İngiliz, Fransız ve İtalyan Yüksek komitesinin fikirlerine hatta İngiltere Dışişleri ve Savaş Bakanlıklarının görüşlerine aykırı idi. Antlaşmanın bu maddelerden oluşmasındaki en büyük etken, İngiliz Başbakan Loyd George'un, Türkiye üzerindeki hayallerini Venizelos'un gerçekleştireceğine inanmasıydı.

17 Haziran'da Paris'teki görüşmelere katılan Damat Ferit bir konuşma yaptı. Araplara özerklik verilebileceğini, Ermenistan'ın kurulması için görüşmelere hazır olduğunu belirterek Türklerin I. Dünya Savaşı'na girmekle suç işlediklerini kabul

etti. Bütün bunlara rağmen Osmanlı'nın parçalanmaması gerektiğini ifade etmesi Konferans başkanının sert tepkisine yol açtı. İtilaf Devletleri 22 Temmuz'daki Yunan başarısından cesaret alarak, savaşın iki yıl uzamasının ve milyonlarca insan ile büyük ekonomik kayıpların suçlusunun Osmanlı Devleti olduğunu ifade ettiler ve hiçbir maddeyi değiştirmeye yanaşmadılar. Barışı imzalama konusunda 27 Temmuz'a kadar süre tanıldılar. Gelişmeler karşısında 18 Haziran'da TBMM, Misak-i Milli üzerine yemin etti. Yunanlılar barışın yapılmasını beklemeden itilaf Devletleri'nin desteğiyle işgallere başladılar. Doğu Trakya'yı işgal ederek Bursa – Uşak çizgisine ilerlediler. 22 Temmuz'da Padişahın başkanlığında İstanbul'da toplanan Saltanat Şurası, devletin yıkılacağı, İtilaf Devletlerinin yönetime el koyacağı ve savaşın Anadolu'da daha da büyüyeceği gibi endişelerle antlaşmanın imzalanması gerektiği kanaatinde idi. Antlaşma şartlarını incelemek üzere kurulan meclis üyelerinden Ferik Rıza Paşa dışında diğer delegeler antlaşmayı kabul ettiler. Antlaşmayı Damat Ferit Paşa hükümeti adına Maarif Vekili Hadi Paşa ve Rıza Tevfik imzaladı.

10 Ağustos 1920 Salı günü imzalanan Sevr Antlaşması, günümüzde Avrupa'nın ülkemize karşı takındığı tavırların bilinçaltını doğru anlayabilmemiz açısından önem taşımaktadır. Siyasi, askeri ve ekonomik hükümlerle birlikte, Türkiye'nin sınırları, Boğazların durumu, azınlık hakları, Anadolu'da kurulması istenen Ermenistan ve Kürdistan'ın durumu gibi hükümleri içeren 433 maddelik antlaşmanın bazı maddeleri kısaca şunlardır:

Şekil 1. Sevr Antlaşmasını imzalayan Osmanlı heyeti Rıza Tevfik, Damat Ferid Paşa, Hadi Paşa ve Reşid Halis)

Antlaşma Şartları:

1. Boğazlar Osmanlı Devleti'nin içinde yer almadığı uluslararası bir komisyonun yönetimine bırakılacak ve boğazlar savaş zamanında bile bütün devletlerin gemilerine açık olacaktır.
2. Kapitülasyonlar en ağır şekilde devam edecektir.
3. Osmanlının asker sayısı 50.000'i geçmeyecek ve ağır silahlar kullanamayacaktır.
4. Doğu Anadolu'da Ermenistan ve Kürdistan adlarında iki devlet kurulacaktır.
5. İzmir ve çevresiyle Doğu Trakya, İmroz ve Bozcaada Yunanistan'a verilecektir.
6. Güneybatı, İç Batı Anadolu ve 12 Ada İtalya'ya bırakılacaktır.

7. Mersin-Sivas-Mardin üçgeni ile Hatay-Suriye ve Lübnan Fransa'ya bırakılacaktır.
8. Irak-Ürdün-Filistin ve Hicaz İngiltere'ye verilecektir.
9. İstanbul ve Anadolu'nun iç kesiminden küçük bir bölüm Türklere bırakılacaktır.
10. Osmanlı Devleti barış şartlarına uymaz ve azınlık haklarını gözetmezse İstanbul da elinden alınacaktır.

Önemi ve Sonuçları:

1. Antlaşma fiilen Osmanlı Devleti'ni sona erdiriyordu.
2. Kanun-i Esasi'ye göre uluslararası bir antlaşmanın yürürlüğe girebilmesi için Meclis-i Mebusan tarafından onaylanması şarttır. Mebusan Meclisi daha önce kapatıldığı ve bir daha da açılmadığı için Sevr Antlaşması hiçbir zaman resmi olarak yürürlüğe girmemiştir.
3. TBMM'i Sevr'i kabul eden, imzalayan ve onaylayanları vatan haini saymıştır.
4. Sevr kâğıt üzerinde kalmış ve hiçbir zaman uygulanmamış bir antlaşmadır.
5. Sevr'in bu ağır şartları Türk milletinin mücadele azminin artmasına yol açmıştır.

TBMM Bu Antlaşmaya Karşı Hangi Önlemleri Almıştır?

- 1- Antlaşmayı imzalayan Osmanlı yönetimi vatan haini sayıldı.
- 2- TBMM bu antlaşmayı tanımadığını ilgili devletlere bildirdi.
- 3- TBMM, "Türk Kurtuluş Hareketinin Hazırlık Dönemi"ni sona erdirip, düzenli ordularla "Kurtuluş Savaşı" dönemini başlattı.

2. Düzenli Ordunun Kurulması

Mondros Mütarekesi imzalandığında Türk ülkesi dört bir yandan tehdit altında bulunuyordu. Güneyde Fransızlar ve destekledikleri Ermeniler, doğuda yine

Ermeniler, Karadeniz kıyıları, Trakya ve Batı Anadolu'da da Rumlar ve Yunanlılar. Mütareke ve onun 7. Maddesi gereğince yapılan işgallere Osmanlı Devleti ve ordusunun karşı koymasına hukukun da imkan yoktu. Ancak göz göre göre bazı vatan topraklarının işgale uğraması özellikle bazı komutanlara çok ağır geliyordu. Bunun bir çaresi olmalıydı. Akla gelen çare bu mücadeleyi de halkın yürütmesi yolunda idi. Halkın nasıl kaderine siyasi yönden sahip çıktıysa yani cemiyetler kurup kongreler yaptı ise, silahlı mücadeleyi de onlar yürütebilirdi. İşte bu düşünce Kuva-yi Milliye'yi doğurmuştur.

Kuva-yi Milliye; güneyde Fransızlara, batıda ise Yunanlılara karşı ortaya çıktı. Hemen aynı anda hem halkın hem de komutanların katkısı ile teşkilatını gittikçe geliştirdi. Gelen düşman kuvvetlerine, İstanbul'dan aksi yönde emir aldıklarından bir şey yapamayan komutanlar için Kuva-yi Milliye vatanın kurtuluşu yolundaki en önemli çarelerden biriydi. Özellikle Batı Anadolu'da Yunanlılara karşı yapılan harekatta ön planda Demirci Efe görünüyordu. Bu kişinin zaten devlet teşkilatıyla bir ilgisi de bulunmuyordu. Yunanlıların ve İngilizlerin protestolarına da silahla karşı koyma işinin Türk Silahlı Kuvvetleri tarafından değil, Demirci Mehmet Efe'nin bu işi yaptığı söylenerek cevap verilebilirdi.

23 Nisan'da Ankara'da meclisin açılması ve yeni bir hükümetin kurulmasıyla askeri alanda görülen aksaklıklar giderilmeye başlandı. Her şeyden önce düşman karşısında Türk Silahlı Kuvvetleri durumun gereği ne ise onu rahatça yapabileceklerdi. Böyle olunca eskisi gibi çetelerden yardım beklemekte olağan askeri ölçülerde gerçekleşecektir.

23 Nisan'dan sonra ki dönemde askeri birliklerin durumu yeni bir teşkilatlanmayı gerekli kılmıştır. Askeri teşkilatlanma için 1920 yılı ortalarında Yunanlıların giriştikleri bir hareket etkili oldu. Şöyle ki Sevr Barış görüşmelerinin yapıldığı bir sırada Türklerin daha fazla direnmesini önlemek için İngilizler Yunanlıların ileri harekate geçmesini istediler. Yunanlılar bunun üzerine 22 Hazirandan itibaren saldırıya geçtiler. Bu saldırı kısa zamanda gelişti Kuva-yi Milliye yer yer geriledi.

Anadolu'daki askeri birliklerin en yararlı bir şekilde kullanılmasını sağlamak üzere cephe teşkilatı kuruldu. Ankara'da Müdafa-i Milliye Vekaleti ile Erkan-ı Harbiye'ye bağlı olarak başlıca şu dört cephe kurularak komutanları tayin edildi.

- Şark/ Doğu Cephesi (Komutanı Kazım Karabekir Paşa)

- Garp / Batı Cephesi (Komutanı Ali Fuat Paşa)

- Adana / Güney Cephesi (Komutanı Selahaddin Adil bey)

- Elcezire/ Irak Cephesi (Komutanı Nihat Paşa)

Cephe teşkilatı, ilk olarak Doğu Cephesi'nde hiçbir güçlkle karşılaşmaksızın yerleşti. Ancak öteki cephelerde durum böylesine elverişli değildi. Güneydeki birlikler dağınık olup, önemli bir askeri güçte yok gibiydi. Fakat en önemli gelişmeler Batı Cephesi'nde görülecekti.

Yunan kuvvetleri, 10 Ağustos 1920'de Sevr Antlaşmasının imzalanmasından sonra güz aylarında İzmit, Sapanca, Yenişehir, İnegöl, Gediz, Uşak ve Sarayköy hattına ulaşmışlardı. Yunanlıların bu hatta tutulmalarına engel olup onları geri atmak için Ali Fuat Paşa, Gediz istikametinde saldırıya geçti. Çetelerle ordu birliklerinin yan yana giriştikleri bu harekat (24-31 Ekim 1920) başarıya ulaşamadı. Kuva-yi Milliye'nin yani çeteler döneminin bittiğinin anlaşıldığı bu saldırıdan sonradır ki, cephede yeni düzenlemeler gerekmiştir.

Milli Mücadele'nin başından beri Ankara'da kolordu komutanı olarak görev yapan Ali Fuat Paşa, giriştiği Gediz taarruzunun başarısızlığı üzerine geri alındı. Bu karar da kendisinin çetelere karşı hoşgörülü tutumunun da etkili olduğu söylenir. 7 Kasım 1920'den itibaren Batı Cephesi'nin güneyi ayrı bir cephe olarak Miralay Refet (Bele) Bey'in komutasına verildi. Batı Cephesine Miralay İsmet (İnönü) Bey tayin edildi. Bu değişiklik Milli Mücadele'de Kuva-yi Milliye döneminden tam askeri emir komuta yani ordu dönemine (düzenli orduya değil) geçişi de işaret etmektedir.

Kuva-yi Milliye'nin Kaldırılması:

Çağdaş savaş stratejilerinde olduğu gibi Milli Mücadele sırasında da çeteler (Kuva-yi Milliye) çok yararlı hizmetler görmüşlerdir. Daha öncede belirttiğimiz gibi İstanbul'un işgali için gelen düşmanlara kesinlikle karşı konulmamasını, zira onların mütarekenin 7. Maddesine göre geldiklerinin bildirildiği dönemlerde düşmanla mücadeleyi çeteler üstlenmişlerdir. Böylece Çerkes Ethem ve Demirci Mehmet Efe "Kuva-yi Seyyare ve Umum cephe" Komutanlığı gibi büyük ünvanlarda almışlardı.

23 Nisan 1920'den sonra ise durum tamamen değişmiştir. Askeri birlikler için artık çekinilecek bir durum olmayıp Ankara'da yetkili bir üst makam bulunmaktadır. Daha da önemlisi o zaman kadar çete reislerinin yanında ikinci planda kalan subaylar, şimdi birden ön plana çıkmışlardır. Ankara'nın esas kabul ettiği elbette Çerkes Ethem ve Demirci Efe gibileri değil, öteki subaylar olacaklardı.

Şimdiye kadar başarılı hizmetleri olan çeteleri, bu durumda devam ettirmek yolunda bazı düşünceler de vardı. Ali Fuat Paşa'nın Milli Mücadele'nin başlarında ki olumlu katkılarından dolayı çetelerin hakkını gözetmek yolunda düşünceleri olduğu bilinmektedir. Ancak kesinlikle bir gerçekte ortaya çıkmıştır ki çeteler düzenli bir cephe savaşı veremezler. O halde çetelerin yapacağı işler bitmiştir ve onların askeri birliklerin şartlarına tabi olmaları gerekir.

Çetelerin mevcut durumlarını ve haysiyetlerini korumak üzere bir çözüm yolu olarak " Yeşil Ordu" fikri ortaya atılmıştır. Önceleri efsanevi gibi görülen bu kuruluş ta çete ve ordu mensupları eriyecek, bir süre için rütbesiz bir teşkilat olacaktı. Ancak şartların buna elverişsiz olduğunu bilen Mustafa Kemal Paşa ve arkadaşları bu yolu denemekte yarar görmediler. Askeri alanda başarı için tam bir emir komuta zincirinin kurulması gerekiyordu.

O zamana kadar etkili bir askeri ve siyasi güce sahip olan Çerkes Ethem için yeni dönem hiçte elverişli görünmüyordu. Bu sebeptendir ki hemen aynı durumda olan Demirci Mehmet Efe ile anlaşıp bazı hareketlere girişmek istedi. Bunlar önlenerek kendisinin Batı, Demirci Mehmet Efe'nin de Güney Cephesi komutanı emrine girmeleri istendi. Ancak bunu kabul etmek istemeyen Ethem'in davranışları isyan olarak kabul edilmiştir. Ethem, üzerine gönderilen ordu birlikleri ile savaşmış, gerileyerek Yunan hatlarına dayanmıştır. Ethem, 1921 yılının ilk günlerinde Gediz civarında Yunan işgal alanına geçmiştir. Ethem'in yanındaki çetecilerin çok büyük kısmı, onu takip etmeyerek geriden gelen ordu birliklerine teslim oldular. Bu arada bir kısım çetelerde Yunan hatları gerisine geçtiler. Lakin onlar Çerkes Ethem gibi Yunanlılarla işbirliği yapmayıp, aksine çete savaşlarını orda sürdürdüler. Yunanlılara çok büyük kayıplar verdiren bu çetecilerden Parti Pehlivan adıyla ünlü çete reisini unutmamak gerekir.

Güney Cephesi'nde Miralay Refet Bey, Demirci Mehmet Efe'yi etkisiz hale getirmekle görevliydi. Refet bey Demirci'ye karşı harekete geçince, Demirci Efe Antalya dağlarına kaçtı. Bir süre sonra teslim olan Demirci Efe, kendisine gösterilen bir köyde, çetecilik yapmaksızın oturdu.

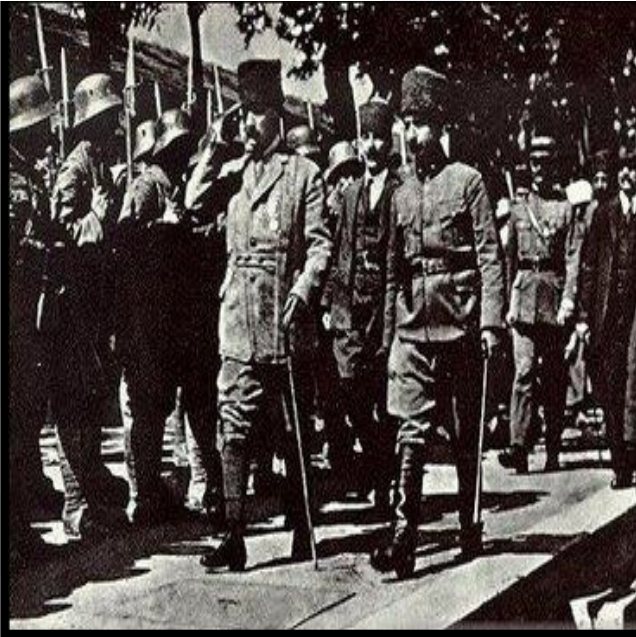
1920 yılı sonlarında düşmanla mücadele de artık Kuva-yi Milliye devri bitecek, bundan sonra savaş emir- komuta zinciri içinde teşkilatlanan Türk ordusu yürütecektir. Çetelerin de elbette bu mücadelede önemli bir yeri vardı. Onlar ancak komutanların emrinde ve onların uygun buldukları yerlere ve zamanlarda görev yapacaklardır. Nitekim sonraki dönemde de çeteler çok faydalı işler yaptılar ki, Demirci Akıncıları diye anılanlar bunlar arasında sayılabilir.

1920 yılı sonlarında III. Kolordu lağvedilerek Merkez Ordusu kuruldu. Nureddin Paşa'nın emrindeki bu ordu, hem iç meseleleri çözümlemiş, hem de Batı Cephesi'ne asker sevk etmiştir. 3 Kasım 1921'de Nureddin Paşa görevinden alınmış, Merkez Ordusu' da 8 Şubat 1922'de lağvedilmiştir.

Türk ordusunun 1921 yılı başından itibaren girdiği savaşlarda daha çok başarı kazanmasında bu yeni değişikliğin payı büyüktür. Sözünü ettiğimiz değişme, en çok Batı Cephesi'nde görülmüştür. Ermeni tehdidinin eskiden beri güçlü olduğu Doğu Cephesi'nde ordu, her zaman etkisini ve gücünü devam ettirmiştir. Şunu da unutmamak gerekir ki Türk Ordusunun teşkilatı(düzeni) her zaman var olmuş ve gelişerek devam etmiştir.

TBMM'nin düzenli orduya geçiş aşamasında aldığı tedbirler:

1. Asker kaçaklarını önlemek için "Firariler Hakkında Kanun" çıkarıldı.
2. Ülkede iç güvenliği sağlamak için seyyar jandarma birlikleri oluşturuldu.
3. Ordunun subay ihtiyacını karşılamak için Ankara'da Subay Mektebi kuruldu.
4. Düzenli orduya katılmak istemeyen Kuva-yı Milliyecilerin üzerine askeri birlikler sevk edildi.

Atatürk Düzenli Orduya Geçtiği Günlerde (1920)

Kuva-yı Milliye birliklerinden bir görüntü

3. Kurtuluş Savaşı

1. Türk Kurtuluş Savaşı'nda Cepheler

1.1. Doğu Cephesi:

1917 'de Rusya'da Bolşevik İhtilali'nin çıkması üzerine Doğu Anadolu'dan çekilen Rus orduları, ülkelerine geri dönerken ellerindeki silah ve cephaneyi, yörede işgalleri için bir araç olarak kullandıkları Ermenilere bıraktılar. Ruslar ile beraber çekilen Ermeni çeteleri Türk köy, kasaba ve şehirlerini yakarak, zulüm ve işkencelerle masum Türk halkını öldürerek kin ve nefret duygularını tatmin etmeye çalışıyorlardı. 26 Şubat 1918'de Türk ordusu Erzincan'a girdiğinde birçok Türk'ün Ermeniler tarafından kuyulara atılıp boğulduğunu, kilise meydanında toplanarak topluca öldürüldüğünü, bir kısmının da camilere ve evlere doldurularak topluca yakıldığını görmüştü.

Mondros Mütarekesinden sonra İngilizlerin yardımı ile Kars ve çevresini ele geçiren Ermeniler, yüzyıllar boyunca birlikte yaşadıkları Müslüman ahaliye karşı toplu bir katliama giriştiler. 8 Temmuz 1919'da Kars ile Oltu arasındaki köylerin Türk halkını toptan öldüren Ermenilerin bu soykırım girişimlerine, buralarda bulunan yabancı subaylar bile sessiz kalamadılar. İngiliz yarbay Rowlinson "Müslüman ahalinin insanlık adına Ermenilerin hakimiyeti altında bırakılmamasını istemiştir." Doğu Anadolu'da bağımsız bir Ermenistan devleti kurabilmek amacıyla saldırıya geçen Ermeniler, Sevr Antlaşmasıyla birlikte saldırılarını iyice artırdılar.

Erzurum'da bulunan Kâzım Karabekir Paşa Ermeni tehlikesine karşı ordusunu dağıtmamıştı. (15. Kolordu) TBMM kurulduktan sonra bu orduyu kendisine bağlamıştı. Ermeni saldırıları karşısında TBMM 9 Haziran 1920'de seferberlik ilan etti. Ermenilere karşı Kazım Karabekir Paşa komutasında taarruza geçen Türk ordusu 28 Eylül'de Sarıkamış, 30 Ekim'de Kars'ı işgalden kurtardı. Ermeni ordusundan pek çok ağır silah ve cephaneye ele geçirildi. 1 Kasım 1920'de TBMM Hükümeti Ermenilere barış teklif etti, ama Ermeniler, o zamana kadar kendilerini korumuş olan emperyalist devletlere başvurup yardım istediklerinden, Türk barış teklifini kabul etmediler. Bunun üzerine Türk askeri Harekata devam edip 6 Kasım'da Gümrü dahil bütün Ermenistan'ı ele geçirdi. Rusya, Amerika ve İngiltere'den bekledikleri acil yardımı alamayan Ermeniler, Türk Ordusu karşısında ağır kayıplar verdiler. Harp yapmanın, çetecilik faaliyetleri ile silahsız savunmasız insanları öldürmek kadar olmadığını anlayan Ermeniler barış istemek zorunda kaldılar.

- Gümrü Barış Antlaşması (3 Aralık 1920)

1. Ermeniler işgal ettikleri yerleri boşalttılar
2. Ermeniler Sevr'i reddederek Misak-ı Milli'yi tanıdılar.
3. Doğu Anadolu, Ardahan'ın bir bölümü, Kars, Oltu ve çevresi TBMM'ye bırakıldı.

- Önemi ve Sonuçları

1. TBMM'nin uluslar arası alanda ilk askeri ve siyasi başarısıdır.
2. Doğu cephesindeki çarpışmalar durmuş buradaki birlikler batı cephesine kaydırılmaya başlanmıştır.
3. TBMM'nin gücü ve otoritesi artmıştır.

Sebahattin Selek'e göre; Doğu Taarruzu, Anadolu İhtilali'nin ilk askeri zaferidir. Mecliste ve bütün memlekette büyük yankılar yaratmıştır. Bu zafer ile Milli Mücadelenin ve İstiklal Harbinin bir cephesi kapanmış, Anadolu ihtilalinde 1920 yılı ortalarında geçirdiği tehlikelerden sonra prestiji artmış oluyordu. Asıl harbi batıda yapacak olan Türk ordusu artık arkası emin olarak savaştacak ve doğudaki birliklerin bir kısmı batıya nakledilecekti. Bunlardan başka Rusya'dan gelecek yardımlar için yol açılmış bulunuyordu.

Şekil 2. Kazım Karabekir

Uyarı: TBMM’ni bir resmi anlaşmada ilk tanıyan ve Sevri ilk reddeden ulus Ermeniler olmuştur.

1. 2. Güney Cephesi:

Mondros Mütarekesi’nden sonra İngilizler Musul, Antep, Urfa ve Maraş’ı; Fransızlar ise Adana ve Mersin’i işgal etmişlerdi. Daha önce varılan antlaşmaya göre , Fransızlarda kalması gereken toprakların İngiltere tarafından işgal edilmesinin asıl nedeni, zengin petrol yataklarına sahip olan Musul’u Fransızların elinden kurtarmak ve pazarlık yapabilmektir. İngiltere 15 Eylül 1919’da Fransa ile anlaşarak Maraş, Urfa ve Antep’i Fransa’ya terk etti.

Fransızlar Ermenilerle işbirliği yaparak Maraş, Urfa ve Antep'i işgal ettiler. Fransızlar işgal ettikleri yerlerde halka görülmedik zulüm yapıyordu. Özellikle yerli Ermenilerin fırsatı ganimet bilip silahlı çetelerle Türklere yönelik katliamlarına Fransızların göz yumması, hatta el altından teşvik etmesi Türkleri nefis-i müdafaaya mecbur etti. Kısa sürede Ermeni ve Fransızlara karşı Kuva-yı Milliye teşekkül etti, milli cepheler kuruldu. Ermeni çetelerine ve Fransız işgaline karşı halk yediden yetmişe mücadeleye başladı.

Güney cephesinde Kuva-yı Milliye, Fransızlara karşı şu cephelerde savaştı:

1-Adana Cephesi (21 Aralık 1918 - 5 Ocak 1922)

2- Maraş Cephesi (30 Ekim 1919 - 11 Şubat 1920)

3- Urfa Cephesi (1 Kasım 1919 – 10 Nisan 1920)

4- Antep Cephesi (27 Ekim 1919 – 25 Ekim 1921)

Adana'da “ Tufan Bey” ünvanıyla Yüzbaşı Osman; Maraş'ta Sütçü İmam; Antep'de “ Şahin Bey” lakaplı Teğmen Said ve daha sonra Kılıç Ali Bey komutasında ki Kuva-yı Milliye adeta kahramanlık destanı yazdılar. Bu destanda 11-12 yaşındaki çocuklar bile fiilen görev aldı. Sonuçta Şubat 1920'de Maraş, Nisan 1920'de Urfa ve Ocak 1921'de de Antep işgalden kurtarıldı. Bu mücadelede 6000 evladını kaybeden Antep “ Gazi”, Maraş “ Kahraman”, ve Urfa “ Şanlı” ünvanlarını alarak tarihe geçtiler. Adana ve çevresinde ise Kuva-yı Milliyeciler Fransızlara karşı çok iyi savunma yaptılar. Güneydoğu'da Fransızlara karşı kazanılan bu başarılar TBMM'ye büyük bir manevi güç verdi. Fransızlar Türk'ün vatanını elinden almanın mümkün olamayacağını anladıklarından Sakarya Zaferinden sonra TBMM ile 20 Ekim 1921'de Ankara Antlaşmasını imzalayarak bölgeyi terk ettiler. Böylece Güney Cephesi resmen kapandı. Böylece İtilaf Devletleri arasında ilk kopma ve çözülme başlamış oldu.

Şekil 3. Sütçü İmam, Kahramanmaraş'ta Kurtuluş hareketini başlatmıştır.

Uyarı: Güney cephesini diğer cephelerden ayıran en önemli fark bu cephede düzenli ordunun katkısı olmadan Kuva-yı Milliyeciler tarafından bölgenin kurtarılmış olmasıdır.

Güney Cephesinde işgale uğrayan her bir kentimiz, başlı başına milli destanlar yazdılar. Halka malolan toplumsal hareketlerin er yada geç başarılı olacağını farkındaydılar. İster Batı'da, ister Doğu'da ve ister Güney'de olsun Türk Halk hareketleri, millet-ordu-devlet anlayışıyla başarıya ulaşmıştır.

Ankara Antlaşması (20 Ekim 1921)

9 Haziran'da Ankara'ya gelen F. Bouillon ile Mustafa Kemal arasındaki görüşmeler, 13 Haziran 1921 günü başladı. Mustafa Kemal Paşa bu görüşmelerde hareket noktası olarak Misak-i Milli'yi görmek istiyordu. Fransızlara göre ise ortadaki Sevr gerçeğini görmek ve Londra'daki Bekir Sami ile Fransız Başbakanı Aristide Briand arasında imzalanan antlaşma taslağının göz ardı edilmemesi gerekiyordu. Mustafa Kemal Paşa'nın, Bouillon'un Sevr ile Londra merkezli açıklamalarına çok sert tepki göstermesi nedeniyle görüşmelere ara verildi. Frank Bouillon hükümetine danışma ihtiyacı duyduğunu söyleyerek Paris'e döndü.

Türk- Fransız görüşmeleri, Frank Bouillon'un resmen görevlendirilerek Ankara'ya gelmesi üzerine 24 Eylül 1921'de tekrar başladı. Çok sert ve gergin geçen, bazen ara verilen görüşmeler, Sakarya Zaferi'nden sonra 20 Ekim 1921'de antlaşmanın imzalanmasıyla sona erdi. Görüşmelerde en çok tartışılan konu, Türk tarafının Misak-i Milli'den taviz vermemesi ve Fransızların ise kapitülasyonlar ve azınlıklar konusundaki ısrarı oldu.

20 Ekim 1921 tarihli **Ankara Antlaşmasına** göre:

- 1- Fransızlar Misak-i Milli'yi kabul ettiler.
- 2- Fransızlar işgal ettikleri topraklardan geri çekilmeyi kabul ettiler.
- 3- Hatay Fransa mandasına bırakılarak bugünkü Suriye sınırı belirlendi. Ancak bölgedeki Türklerin bazı ayrıcalıkları (dil, kültür v.b.) devam edecektir.
- 4- Güney Cephesi kapandı.
- 5- Fransa önemli miktarda silahı Türklere bırakıyor ve silah yardımı yapmayı taahhüt ediyordu.
- 6- Ankara Antlaşması ile TBMM hükümeti büyük bir siyasi zafer elde etmiş oluyordu.

Antlaşmanın imzalanmasından sonra, bölgedeki Fransız kuvvetleri herhangi bir silahlı çatışmaya yol açmadan işgali sona erdirdiler. Boşaltılan topraklar Türk kuvvetlerinin denetimine girdi. Bu durumdan büyük rahatsızlık duyan Ermeniler, Fransızlar tarafından daha güneye Suriye ve Lübnan'a gönderildi.

Ankara Antlaşması, İngiltere tarafından da büyük bir üzüntü ve şaşkınlıkla karşılandı. Fransızların "bu antlaşma Ankara Hükümeti'ni tanıma anlamına gelmez" sözlerine rağmen, İngilizler bu durumdan pek hoşnut olmadılar. Türk halkı ise, Güney Cephesi'nin başarılı bir şekilde sonuçlanmasını büyük bir sevinçle karşıladı.